

Budgetunderlag 2018–2020

Innehåll

Budgetunderlag för verksamhetsåren 2018-2020	2
1. Anslag.....	2
Sammanfattning	2
Språk och kulturarv – för ökad förståelse och delaktighet	2
Behov av anslagsförstärkning.....	4
2. Förändrat behov av lokaler	7
3. Anslagskredit och kredit på räntekonto	8
4. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar	9
5. Verksamhetsinvesteringar	10
6. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.....	11

Budgetunderlag för verksamhetsåren 2018-2020

1. Anslag

Sammanfattning

Institutet anholder om att anslaget 3:3 Institutet för språk och folkminnen, inom utgiftsområde 17, under perioden 2018-2020 tillförs en tillfällig resursförstärkning om 2 miljoner kronor/år för utveckling av institutets metoder inom fältet digitala humaniora för att utöka och tillgängliggöra det immateriella kulturarvet, samt att anslaget från 2018 höjs med 2 miljoner kronor till språkvårdande insatser i svenska som andra språk samt med ytterligare 2 miljoner kronor fr.o.m. 2019, till samma ändamål.

Språk och kulturarv – för ökad förståelse och delaktighet

Institutet för språk och folkminnen har till uppgift att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och andra immateriella kulturarv i Sverige. Institutet ska bedriva forskning inom sitt verksamhetsområde och verka för ökad kunskap i samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor. Institutet ska även främja utvecklingen inom sitt område genom fördelning av statsbidrag och i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Institutets under förra året fastställda vision ”Språk och kulturarv – för ökad förståelse och delaktighet” pekar ut riktningen för kommande år och i kraft av sin samlade kunskap och kompetens kommer institutet att aktivt bidra till ett demokratiskt och inkluderande samhälle där språk samt dialekter, namn, folkminnen och andra immateriella kulturarv är gemensamma tillgångar.

Stora delar av institutets verksamhet rör sig inom fältet immateriella kulturarv, som har fått en ny aktualitet i samtiden och är av stor betydelse för samhället. I tider av samhällsförändringar tilldrar sig dessa områden ett växande intresse. Institutet svarar mot detta genom att hålla sina traditionsarkiv tillgängliga, genom forskning och utveckling och genom en omfattande kunskapsförmedling. Myndigheten har tidigt valt att prioritera arbetet med att digitalisera och skapa möjligheter för allmänheten och forskare att enkelt ta del av de värdefulla samlingar som institutet innehar. Parallellt med det pågående arbetet att digitalisera äldre och nytillkommet material i samlingarna, finns behov av att utveckla attraktiva lösningar som kan underlätta för användarna. Målgruppen kan till exempel vara barn och ungdomar som söker kunskaper i skolarbeten och på fritiden. Det är viktigt att genom riktade insatser kunna undersöka och föra med sig vår egen, föränderliga och mångkulturella tid in i framtiden. Att digitalisera de äldre samlingarna är en del i att anpassa och tillgängliggöra den rika arkivskatt institutet besitter. Fler skulle kunna nås och

inkluderas i arbetet, om metoder och verktyg utvecklas för att skapa nya möjligheter att utöka och beforska samlingarna med hjälp av digitala humaniora.

Institutet har en viktig roll att fylla som den enda myndigheten med övergripande ansvar för språksituationen i Sverige. En av huvuduppgifterna är att följa språkutvecklingen i landet och att verka för att språklagen och de nationella språkpolitiska målen följs. Institutet har också i sin instruktion specifika uppgifter i förhållande till de nationella minoriteterna och det svenska teckenspråket samt gällande klarspråk, språkteknologi och granskning av ortnamn på allmänna kartor.

Institutet har under 2013 och 2014 genomgått ett större internt omställningsarbete för att anpassa verksamheten till gällande budgetramar. Sedan 2015 har institutet en budget i balans, med verksamhet som utgår från tre orter – Göteborg, Stockholm och Uppsala. Institutet har även samlingar i Lund och Umeå, vilka förvaras och tillgängliggörs i samverkan med regionala aktörer. Myndigheten har sitt huvudsäte i Uppsala. Förutsättningarna att utöver den genomförda struktur- och organisationsförändringen ytterligare anpassa verksamheten för att kunna ta höjd för breddning av ett verksamhetsområde eller forskningsfält, är inte möjligt inom ramen för befintligt och aviserat anslag.

Förändringar i omvärlden

Mot bakgrund av sociala och politiska samhällsförändringar ser vi behov av att utveckla nya metoder och arbetssätt. Detta skulle kunna medföra möjligheter att nå nya målgrupper och fylla en viktig funktion i vårt demokratiska samhälle. En förutsättning för detta är bland annat den digitala tekniken som skapar helt andra möjligheter än tidigare att levandegöra institutets samlingar. I en situation med många nyanlända medmänniskor, unga och vuxna, från andra länder, kan institutets samlingar få en ökad betydelse i samtiden. En utmaning ligger i att på ett pedagogiskt sätt kunna tillgängliggöra detta material. Institutet driver bland annat ett arbete med ett läromedel som framför allt riktar sig till de nya svenskar som läser ämnet svenska som andraspråk. Läromedlet fokuserar på olika typer av språklig variation och behandlar exempelvis dialekter och namnskick i Sverige. Genom nätpublicering och regional samverkan kan vi tillgängliggöra våra samlingar i hela landet. Det kulturarv som vi förvaltar kan sättas i rörelse i samarbete med det civila samhället samt kommuner och myndigheter.

Immateriella kulturarv har alltmer kommit i fokus i en globaliserad värld, där många upplever förändringar. Det handlar om kulturella uttryck som är av stor betydelse, eftersom de ofta är förknippade med människors identiteter. I dagens samhälle är det viktigt att öka kunskapen om kulturell, etnisk och religiös mångfald samt om hur kulturarv kan bidra till såväl inkludering som exkludering.

Institutets insamling av nytt material för att dokumentera samtida språkbruk, namn, dialekter och traditioner ger goda möjligheter till fördjupad kunskap om skeenden i vår omvärld. Genom att aktivt dokumentera samtiden och engagera nya svenskar i insamlingsarbetet kan också deras erfarenheter och minnen synliggöras i våra samlingar. Ett angeläget område att ytterligare dokumentera, forska kring, problematisera och kasta ljus över är flerspråkighet och mångfald ur olika perspektiv. Här kan institutets ämnesspecifika kompetens bidra till att belysa frågor som är centrala i dagens mångkulturella Sverige.

Institutets samlingar och kompetens inom personnamnsområdet utgör en kunskapsbas för inriktningen mot en förändrad syn på nyanländas personnamn, som i sin tur kan leda till ökad kunskap och förståelse. Vid institutet bedrivs till exempel ett forskningsprojekt om det invandrade Sveriges efternamn. Resultatet kan fungera som en bakgrund och ett stöd till en kartläggning av de principer, metoder och arbetsätt som olika myndigheter och andra samhällsliga organ använder för translitterering av personnamn skrivna med icke-latinska alfabet. I dag används många varierande system, något som kan försvåra integrationen i samhället och leda till förvirring och missuppfattningar om en persons "egentliga" namn i olika register. Ambitionen är på sikt att i samarbete med andra myndigheter ta fram rekommendationer som kan användas vid mottagande av nyanlända flyktingar och annan invandring.

Behov av anslagsförstärkning

Digitala humaniora

Digitala humaniora är ett snabbt växande fält. Inom detta område kan metoder och verktyg med potential att i grunden förändra stora delar av institutets verksamhet utvecklas. Digitala humaniora handlar inte bara om att skapa digitala lösningar för att effektivisera arbetet med att tillgängliggöra institutets samlingar, utan också om att skapa nya möjligheter att utöka och beforska samlingarna. Genom nya digitala metoder, utvecklade på teknisk och vetenskaplig grund, kan institutet bedriva såväl nyinsamling som ställa nya frågor till äldre arkivmaterial och därmed bidra till att öka kunskapen om språk och folkminnen i Sverige.

Institutet föreslår en särskild satsning med syfte att utveckla digitala metoder för att dokumentera, sprida kunskap och forska om kulturarv i Sverige. En sådan satsning skulle skapa förutsättningar för att utveckla tekniska funktioner som möjliggör såväl insamling som spridning och beforskning av de omfattande samlingarna digitalt. Institutets ambition är att med hjälp av en intresserad och engagerad omvärld; allmänhet, fritidsforskare, intresseorganisationer i det civila samhället och yrkesverksamma vid forskningsinstitut och lärosäten, kunna bidra i såväl insamling av nytt material, som tolkning av de befintliga samlingarna. Med hjälp av t ex digitalt utvecklade crowdsourcing-metoder skulle myndigheten kunna förädla och skapa ytterligare mervärden i de värdefulla samlingar vi har. Vi ser att tekniken som en del av vår omvärld förändras och utvecklas i snabb takt. För att kunna vara en aktiv part och del i den samtid vi lever i just nu – och skapa möjligheter att verka i de nya miljöer som t ex sociala medier utgör, behöver myndigheten snabbt skapa sådana tekniska möjligheter. Ett resultat av en sådan resursförstärkning skulle t ex kunna vara interaktiva kartor, dialog och delaktighet kring äldre samlingar och ny insamling. Institutet skulle kunna nå nya målgrupper, framför allt yngre personer som idag använder sociala medier som sin främsta kommunikationskanal.

Myndighetens bedömning

Efterfrågan på ny forskning och insamling av samtida berättelser om immateriella kulturarv är stor hos såväl samverkanspartner och allmänhet som hos våra egna medarbetare. Med hjälp av teknisk utveckling i en särskild satsning med syfte att utveckla digitala metoder för att samla in, sprida kunskap och forska om kulturarv i Sverige skulle institutet kunna ta ett nödvändigt steg framåt för att underlätta moderna och attraktiva metoder för att nå nya målgrupper och forskningsfält.

Arbetet med digitalisering och förståelsen för det äldre materialet i samlingarna skulle förstärkas och tillgängligheten och användbarheten skulle öka genom ökad grad av samverkan med vår omvärld. Inför 2018–2020 gör institutet bedömningen att resurser saknas för att bedriva en sådan utveckling. För att möjliggöra detta anhåller institutet om en resursförstärkning under perioden 2018-2020 på 2 miljoner kronor/år för utveckling av institutets metoder inom digital humaniora för tillgängliggörande av kulturavet.

Språk och kultur

Mot bakgrund av språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har institutet i uppdrag att följa upp tillämpningen av språklagen, sprida kunskap hos myndigheter och allmänhet om lagar och språkpolitiska mål, utvärdera hur språksituationen i Sverige utvecklas samt stärka det svenska teckenspråkets ställning och språkvårdsinsatserna för de nationella minoritetsspråken. Institutet arbetar i det sammanhanget på vetenskapligt grund med ordlistor, handböcker, språkinformation och rådgivning samt dokumentation av språk, namnskick, folkminnen m.m. Institutets uppgift enligt instruktionen att samla kunskap om och följa användningen av även andra språk i Sverige, är en utmaning som nu är om möjligt än mer aktuell än tidigare.

Till följd av flyktingkrisen i Syrien och andra konflikthärddar i världen är hundratusentals människor på flykt undan krig och konflikter. Sverige har de senaste åren tagit emot fler flyktingar än någonsin i modern tid. De nyanlända som kommer till Sverige har stora behov av att snabbt få lära sig svenska för att därefter kunna etablera sig i samhället; påbörja eller slutföra utbildningar, eller ta steget direkt in på arbetsmarknaden. Språket är en nyckel till möjligheten att känna delaktighet i samhället och börja lära sig och förstå det land man lever i. För att nå sina mål har nyanlända enorma behov av lärare med kompetens inom Svenska som andra språk, uppdaterade Lexin-ordböcker till stöd för inläringen och tillgång till yrkesskickliga tolkar som har tillgång till uppdaterade och aktuella ordlistor. Forskningen behöver följa de nya språken i Sverige, och lära sig om det kulturarv och de folkminnen våra nya presumtiva medborgare för med sig och utvecklar i mötet mellan den egna kulturen och den svenska.

Institutets uppgift enligt instruktionen att samla kunskap om och följa användningen av även andra språk i Sverige, är en utmaning som nu är om möjligt än mer aktuell än tidigare. Möjligheterna till undervisning, studier och tolkning för talarna av de ca 150–200 språk det rör sig om, behöver följas upp och behovet av språkvårdande insatser i svenska som andraspråk är betydande. För denna stora grupp svenskar är behovet av att lära sig, använda och utveckla svenska som andraspråk avgörande för att kunna utveckla en funktionell tvåspråkighet. Insatserna är mycket viktiga ur flera perspektiv, inte minst integrationspolitiskt och demokratiskt.

Myndighetens bedömning

Inför 2018–2020 gör institutet bedömningen att resurser saknas för att mer offensivt kunna bedriva språkvård på en godtagbar nivå, och genomföra insatser för att underlätta integration för nyanlända genom att bidra till kunskapsförstärkning i svenska som andra språk. Institutet äskar därför en ackumulerad nivåhöjande utökning av institutets anslag med minst 2 miljoner kronor 2018 och ytterligare 2 miljoner kronor 2019. Detta är nödvändigt för att på vetenskaplig grund kunna ta

fram effektivt kunskapsmaterial till stöd för lärare och elever inom svenska som andra språk och för att vidareutveckla det lexikaliska arbetet vid myndigheten.

2. Förändrat behov av lokaler

Institutet förhyr kontors- och arkivlokaler i Uppsala, Stockholm och Göteborg. Under 2016 har samtliga tre fastighetsägare sagt upp hyreskontrakten för omförhandling och aviserat hyreshöjningar. Institutets lokalbehov bedöms vara oförändrat under 2018-2020, men kostnaderna beräknas stegvis öka. Institutet kommer undersöka möjligheterna att anpassa befintliga lokaler för att motsvara dagens krav på god arkivmiljö och en arbetsplats som uppfyller tillgänglighetskraven. Parallellt med detta söks också alternativa lokaler i Stockholm för en eventuell flytt 2019/2020 och i Göteborg för en eventuell flytt 2020/2021.

3. Anslagskredit och kredit på räntekonto

Institutet anmäler ett behov av en sedvanlig anslagskredit på tre (3) procent av anslaget under 2018–2020.

Behovet av kredit på räntekontot bedöms vara oförändrat för 2018-2020.

4. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Institutet anmäler ett preliminärt behov av oförändrad låneram på 4,5 miljoner kronor för 2018–2020. Investeringsbehovet omfattar dels investeringar i samband med byte av lokaler (inventarier och investeringar i annans fastighet), dels löpande ersättningsinköp av inventarier, digitaliseringsutrustning och kontorsmaskiner, dels immateriella anläggningstillgångar i form av fortsatt utveckling av olika webbfunktioner, databaser m.m.

(tkr)	2016 Utfall	2017 Prognos	2018 Beräknat	2019 Beräknat	2020 Beräknat	2021 Beräknat
IB lån i Riksgäldskontoret	2 498	2 391	2 933	3 244	4 100	3 395
Nyupplåning	734	1 326	1 100	1 700	780	650
Amorteringar	-841	-784	-789	-844	-1 485	-976
UB lån i Riksgäldskontoret	2 391	2 933	3 244	4 100	3 395	3 069
Besluten/föreslagen låneram	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Ränteutgifter	12	7	0	-21	-34	-46
Finansiering av räntor och avskrivningar						
Utgiftsområde 17 anslag 3:3 ap.1	829	777	789	865	1 519	1 022
Övrig finansiering						

5. Verksamhetsinvesteringar

Omfattningen på institutets planerade verksamhetsinvesteringar ligger under 20 miljoner kronor och redovisas i tabellen nedan. Institutet har inte i uppdrag att planera för samhällsinvesteringar såsom de definieras i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

(tkr)	2016 Utfall	2017 Prognos	2018 Beräknat	2019 Beräknat	2020 Beräknat	2021 Beräknat
Immateriella investeringar						
Datasystem, rättigheter m.m.	734	550	300	300	300	300
Materiella investeringar						
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	266	510	300	600	480	350
Byggnader, mark och annan fast egendom	0	0	0	0	0	0
Övriga verksamhetsinvesteringar	0	0	500	800	0	0
Summa verksamhetsinvesteringar	1 000	1 060	1 100	1 700	780	650
Finansiering						
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	1 000	1 060	1 100	1 700	780	650
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Anslag (efter medgivande av regeringen)						
Summa finansiering	1 000	1 060	1 100	1 700	780	650

6. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.

Institutet anhåller om att anslaget 3:3 Institutet för språk och folkminnen, inom utgiftsområde 17, under perioden 2018-2020 tillförs en tillfällig resursförstärkning om 2 miljoner kronor/år för utveckling av institutets metoder inom fältet digitala humaniora för att utöka och tillgängliggöra det immateriella kulturarvet, samt att anslaget från 2018 höjs med 2 miljoner kronor till språkvårdande insatser i svenska som andra språk samt med ytterligare 2 miljoner kronor fr.o.m. 2019, till samma ändamål. Med dessa förstärkningar bedömer institutet att myndighetens behov kommer att rymmas inom disponerade anslag och anslagsposter.

Belopp i tkr	2016 Utfall	2017 Prognos	2018 Beräkn.	2019 Beräkn.	2020 Beräkn.
Anslag					
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.6	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.16	3 900	3 900	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap.11	1 284	1 270	1 292	1 292	1 292
<i>varav ingående överföringsbelopp</i>	37				
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap.1	59 496	67 036	71 280	72 724	74 222
<i>varav ingående överföringsbelopp</i>	1 725	1 106			
<i>varav utnyttjande av anslagskredit</i>					
Avgiftsintäkter som disponeras, enligt den indelning regeringen beslutat	3 305	3 000	3 000	3 000	3 000
Övriga intäkter som disponeras	5 513	5 000	5 000	5 000	5 000
Summa	74 498	81 206	85 472	86 916	88 414